

Literární přehled.

Rok 1917 v rakouském úředním díle o válce světové.

„Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914/18“ (poslední válka Rakousko-Uherska 1914/18) svazek VI. vydalo r. 1936 nakladatelství časop. Militärwissenschaftliche Mitteilungen ve Vídni jako dílo rakouského spolkového ministerstva zemské obrany a válečného archivu pod redakcí E. Glaise-Horstenaua. Svazek má 792 stran a v samostatné krabici 36 příloh.

Šestý svazek rakouského úředního díla o světové válce shrnuje všechny operace, kterých se r. 1917 účastnila rakousko-uherská branná moc. Předchozích pět svazků bylo rozvrženo tak, že I. pojednával o událostech r. 1914, II. a III. probíral operace r. 1915 a IV. a V. obsáhl rok 1916. To neznamená, že se redakce rozhodla k zvláštní stručnosti při popisu vá-

lečných událostí r. 1917. Ono se toho totiž r. 1917 opravdu mnoho nestalo. Německé úřední dílo, až dojde k r. 1917, bude mít ještě méně co vykládat než Rakušané.

Na rok 1917 se německé vrchní velení, podle kterého se řídilo rakousko-uherské vrchní velení, rozhodlo pro obecnou strategickou defenzivu na souši, ale zároveň vypjalo všechny síly na moři k ponorkové válce, která měla přinést rozhodnutí tím, že vyhladí Anglii. Teprve nečekaný pád carské vlády a revoluční rozvrat, který zlomil síly ruských armád, umožnily jednak znovudobytí východní Halice a konečně i širokou ofenzivu proti italským armádám, která před samou zimou končila ústupem Italů až k Piavě.

Poněvadž pro Rakousko-Uhersko roku 1917 válka s Itálií byla hlavní, je přirozené, že podle toho je také rozvržen VI. svazek úředního díla o válce v tomto roce. Z necelých 800 stran přes 500 je věnováno popisu operací na italském poli nebo líčení příprav na ně. Ruské pole bylo pro Rakousko-Uhersko vedlejší. Také tam nemělo skoro žádné slovo. Jediné na sedmihradsko-bukovinských hranicích mělo pod velením arciknížete Josefa svou armádní frontu, ale jejím náčelníkem štábu byl říšsko-německý generál v. Seeckt. Proto ruské a rumunské frontě připadlo jen 200 stran líčení. Na Balkáně se r. 1917 celkem nic nedělo.

I tento svazek, jako všechny předchozí, vyniká velikou objektivností, klidným líčením událostí, bez ostrých polemik a starou úctou k válečnému teoretiku zašlé monarchie, k maršálu Conradovi. Jak později uvidíme, i tam, kde bylo třeba dotknout se vnitropolitických událostí, poněvadž měly vliv na vojenské události a kombinace, autoři jsou velmi zdrženliví a taktičtí. Týká se to především vystoupení našich revolučních vojsk na ruské frontě u Zborova.

*

Operace r. 1916 rakousko-uherské síly značně vypotřebovaly; podobně bylo také s prostředky materiálními. Na čtyřech evropských frontách počátkem února 1917 byl tento poměr sil:

Německo-Rakousko Dohoda		
Fronta:	divisi	divisi
východní . . .	129	232
západní . . .	135	181
jihozápadní (ital.)	31	57
balkánská . . .	16	25
Celkem . . .	311	495

Krátce Dohoda měla nad ústředními mocnostmi v Evropě 50% převahu v pě-

ších divisích a v divisích jezdeckých dokonce 150%, poněvadž proti 24 jezdeckým divisím německo-rakouským bylo tu 61 jezdeckých divisí dohodových. Chápe se proto rozhodnutí německého hlavního velení pro pozemní defenzivu a pro neúprosnou ponorkovou válku, která jediné mohla změnit situaci ve prospěch obklíčených ústředních mocností. Rusku bylo zle, ale ne hůře než Rakousko-Uhersku. Rozdíl byl jen v tom, že Rakousko-Uhersku mohl ihned přispěchat na pomoc jeho mocný spojenec, když se fronta hroutila. Rusko bylo od svých spojenců izolováno. Proto také jeho vnitřní rozklad probíhal intensivněji. To všechno však nijak nebránilo rakouskému náčelníku hlavního štábu Conradovi, aby v svých pamětních spisech neuvažoval počátkem roku 1917 o nových rakouských ofenzivách, ovšem za pevného předpokladu, že je budou Němci svými jednotkami podporovat. V tom směru se dovidáme v tomto svazku rakouského úředního díla mnoho zajímavého. Rakouská ofenziva (v době, kdy Němci na žádné ofenzivy nemyslí) mohla mít za cíl buď zachránění Lvova anebo Terstu.

Conrad arci volí záchranu Terstu už proto, že na jihozápadní frontě velí sám bez zasahování Němců.

Na italské frontě počátkem roku očekával Conrad úder 60 italských divisí, proti kterým měl sotva 29 rakouských. Proto žádal pro svou ofenzivu nejméně 13 divisí německých, a aby Němci převzali část rakouské fronty proti Rusům.

Dovídáme se, jak německé jednání s Rakušany o společnou bezohlednou ponorkovou válku bylo svízelné. I Tisza byl proti ní. Rakušané měli počátkem r. 1917 jen 12 ponorek, kdežto Němci 111, které v červnu vzrostly na 132, z toho 32 mělo základny v Poře a Kotoru, odkud ohrožovaly spojenecké spoje ve Středomoří. Rada německých ponorek plula pod rakouskou vlajkou.

Během tohoto jednání o bezohlednou ponorkovou válku ve Středomoří moři, které se rakouští politikové s císařem vzpírali, vyjednával Conrad s německým vrchním velením o pomoc pro jeho ofenzivu proti Itálii. Je pochopitelné, že tam mnoho ochoty nenašel, a také to je pochopitelné, proč sám pro bezohlednou ponorkovou válku byl. V té době v německém hlavním stanu žádali Bulhaři, aby se podnikla společná ofenziva proti Soluni. Také Turkům nebylo valně, a proto naléhali o podporu. Hindenburg nazýval toto vzdání se ofenzivních operací na pevnině „velikou strategickou hotovostí“. Těžiště války bylo přeneseno na moře. V lednu dokonce došla nepřijemná

zpráva, že Francouzové společně s Italy chtějí přes Švýcarsko vtrhnout do západních Tyrol a do jižního Německa.

*

Zajímavá je kapitola o přebudování rakousko-uherské branné moci. Jak se z ní dovidáme, rakousko-uherská armáda uprostřed r. 1916 byla o 150 praporů silnější než na počátku války, měla třikrát více kulometů a dvakrát tolik děl s dostatečným střelivem. Brusilovská ofenziva připravila však rakousko-uherskou armádu o více než 300.000 mužů.

Pro rakouské ztráty bylo zajímavé, že na italské frontě byly většinou rázu krvavého (mrtví a ranění), na východní, ruské, frontě však nejvíce zajatí. Tak r. 1916 na východní frontě 58% ztrát bylo na zajatcích. Přesto však procento ztrát na zajatcích postupně klesalo:

1914 — 35'4%,
1915 — 28'9% a
1916 — 24'9%.

Z 1000 mužů, které r. 1916 armáda ztratila, jen 53 padlo, 237 bylo raněno, 249 padlo do zajetí a zbytek byli nemocní. R. 1915 z 1000 ztrát bylo 84 padlých a 296 raněných a r. 1914 dokonce 109 padlých a 365 raněných.

Během r. 1916 odešlo Rakušanům z pole 1.716.000 mužů a 34.000 důstojníků. Bylo proto r. 1917 třeba frontě dodat na 2'2 miliony mužů. Z vyhojených se sehnalo 938.000. Proto v květnu musili být povoláni do zbraně 18letí. Lidské zálohy v Rakousko-Uhersku byly už koncem r. 1916 vyčerpány. Stravovací počet rakousko-uherské armády počátkem r. 1917 činil 3.353.000 a v tom bylo už na 45.000 nevojáků a 301.000 zajatců.

Celkem bylo na rakouských frontách počátkem r. 1917 852.000 pušek a šavlí. Z toho 452.000 bylo na východě, 74.000 na Balkáně a 328.000 proti Italům.

Počátkem r. 1916 měli Rakušané na všech frontách 979.000 pušek a šavlí: Na východě 568.000, na Balkáně 130.000 a proti Italii jen 281.000.

*

Během r. 1916 se výzbroj rakousko-uherské armády značně zlepšila díky zvýšené výkonnosti domácího průmyslu. Každá pěší divize měla na počátku r. 1914 průměrně na 60 děl. Vedle toho si Rakousko pořídilo četné těžké dělostřelectvo, většinou motorizované.

R. 1916 byla připravena seriová výroba: 15 cm houfnice vz. 15, dostřel 11'5 km, 15 cm děla vz. 15, dostřel 18'3 km, 38 cm

houfnice s dostřelem 16 km a 24 cm kanony s dostřelem 26 km. V plánu bylo postavit 120 moderních těžkých baterií. Z toho 48 ráže 30'5 cm, 8 ráže 38 cm, 8 ráže 24 cm a 8 ráže 42 cm.

Poněvadž děla byla vesměs velmi opotřebována, reorganisované dělostřelectvo žádalo 13.300 hlavních, z toho 520 těžkých. Na rozhraní r. 1916/17 bylo však hotovo jen 5000 hlavních, z toho 90 těžkých. Tabulka ukazuje vzrůst výkonnosti rakouského průmyslu:

	V II. půlletí:		Celkem vyr. od poč. války
	r. 1914	r. 1916	
děl. hlavní	240	3.554	9.462
lafet	143	1.900	6.998
kulometů	1.037	3.912	11.102
pušek	149.000	630.000	2.252.000

V červnu 1916 počet nepoužitelných děl vzrostl tak, že se musilo upustit od pořizování nových formací a přezbrojování novými typy. Všechno padlo na náhradu opotřebovaného materiálu.

Koncem r. 1916 se vyrábělo v Rakousku měsíčně 100.000 pušek, 850 kulometů a 500 děl. Dělostřelecký program na rok 1917 si vyžádal 1'3 miliardy korun (13 miliard Kč).

Rozvoji průmyslového výkonu bránil nedostatek surovin. Měsíčně se mělo spotřebovat 3 až 5 tisíc tun mědi, bylo však lze dostat jen 2—3 tisíce tun. Podobně to bylo s materiálem na výrobu střeliva. V létě 1916 se týdně vyrobilo průměrně čtvrt milionu dělových nábojů. V plánu však bylo vyrábět týdně 800.000 nábojů. Také v leteckém průmyslu byly jisté úspěchy. Od počátku války do konce r. 1915 se vyrobilo v Rakousku 512 letadel a 408 motorů. R. 1916 už 1000 letadel a 500 záložních motorů k nim. Průmysl trpěl také nedostatkem pracovníků.

Do konce r. 1916 bylo v Rakousko-Uhersku povoláno pod prapory 7'5 milionu mužů ve věku od 18 do 50 let, což bylo 67% všeho mužského obyvatelstva těchto ročníků. Z nich 700.000 padlo a jinak zemřelo a 600.000 bylo neschopných vojenské služby, 1.500.000 upadlo do zajetí. Celkem tedy 2'8 milionu. bylo z fronty a týlu vyřaděno.

S německým průmyslem se rakouský co do výkonu nedal dobře srovnat, ač Německo mělo jen o 20% více obyvatel než Rakousko-Uhersko. Tak v Německu do září 1916 postavili nových 887 těžkých baterií, v Rakousku jen 182. V Německu v létě 1916 vyráběli měsíčně 160 těžkých děl, 5.500 minometů, 29.000 tun ostnatého drátu. V Rakousku jen 43 těžkých děl, 45 minometů a 3.000 tun ostnatého drátu.

V Německu se vyrábělo denně 250.000 nábojů, v Rakousku jen 60.000

Vzhledem k malým živým zálohám a k omezené výkonnosti průmyslu od počátku války se podařilo v Rakousku postavit nových 20 divísi, ale dále se nemohlo, jak to dokázali v Německu. V tom směru program na r. 1917 byl chudý.

*

Rok 1917 začal v Rakousko-Uhersku také změnou ve vrchním velení. V únoru odešel velitel rakousko-uherských branných sil arcikníže Fridrich. Mladý císař Karel se hned po vstupu na trůn ujal sám vrchního velení. Tehdy jmenoval Fridricha svým zástupcem v čele armády. V lednu 1917 přesídlil také rakouský hlavní stan z Těšína do Badenu u Vídně.

Maršál Conrad byl velmi neústupný. Mladý císař se s ním nemohl shodnout a tak nakonec konflikt mezi 29letým panovníkem a 65letým vojenským poradcem skončil odchodem Conrada z hlavního stanu. Conrad převzal vedení armádní skupiny v Tyrolích, což vzbudilo v Italech určité starosti. To se stalo koncem února 1917.

S počátku se uvažovalo o tom, jmenovat náčelníkem rakouského hlavního štábu podmaršálka Alfreda Krause, ale i ten se zdál také duchem nezkrotným, a proto se sáhlo po arm. gen. Arzovi, který se osvědčil jako velitel sboru u Gorlice r. 1915, a jako obránce Sedmíhradska r. 1916. S německým hlavním stanem se dobře snášel až do konce. Podmaršálek Metzger, přednosta operačního oddělení hlavního štábu za Conrada, byl nahrazen plk. Waldstättenem. Také přednosta zpravodajského oddělení plk. Hranilovič byl vystřídán pplk. Rongem.

Ač to rakouské úřední dílo nekvituje, není sporu, že odchodem Conrada nastal určitý dělný klid v rakouském hlavním stanu, kde se konečně začali v operačních věcech natahovat podle vlastní pokrývky. Ze ke Conradovi už nebyla důvěra, ukázaly všechny operace r. 1917, v nichž měl celkem i proti Italii velmi podřadnou úlohu.

*

Ruská armáda, která vzrostla počátkem r. 1917 na 2800 praporů a 1277 eskadron, 5460 lehkých a 1950 těžkých děl s dostatečnou celkem municí, ochrnula náhle revolucí, za které se car 15. března vzdal trůnu. Koncem února Hindenburg oznámil do Badenu (před samým odchodem Conradovým), že jihozápadní fronta (italská) má se spokojit defensivou. Italové však připravovali ofensivu. Jen jejich těžké dělostřelectvo se od května 1916

do května 1917 rozmnožilo o 900 kusů (na 2.100). Během zimy postavili Italové nových 150 praporů a 8 nových divísi.

A tak se rakouské velení dočkalo desáté ofensivy na Soči, trvající od 12. května do 5. června. Zasáhlo tam na italské straně 280.000 mužů s 2.200 děly a 1000 minomety proti 165.000 mužů, 1.400 děl a 500 minometů na straně rakouské.

Italové ztratili 36.000 mrtvých, 96.000 raněných a 27.000 zajatých, Rakušané 7.300 mrtvých, 45.000 raněných a 23.400 zajatých. Ztráty na zajatcích byly na obou stranách skoro stejné, ale na mrtvých a raněných u Italů činily 132.000 proti 52.000 u Rakušanů. Hlavně na mrtvých byly rakouské ztráty nepatrné: 1/3 italských. Tyto číslce ukazují, jak vypadá moderní ofensiva, na kterou je napadený připraven. Během tří neděl ztratily italské armády polovinu počtu a měly o 150% větší ztráty než obránce. Při tom se jim nepodařilo frontu obráncovu prorazit. Územní zisk nestál za řeč.

*

Na frontě od Rigy po Černé moře byl od dubna 1917 klid. Zpravodajská služba německá a rakouská se snažily svou propagandou přesvědčit ruského mužika, že válka nemá smyslu a že Německo s Rakouskem chce mír. Přes to se podařilo ruskému velení připravit ofensivu na horní Strypě v úseku 65 km, které se mělo účastnit 31 divísi. V popisu této operace vystupuje také naše dobrovolnická brigáda, která zasáhla u Zborova. Autoři soudí, že to bylo velmi obratné aranžování, když československá brigáda byla postavena proti 19. rakouské divisi, v níž většinou bylo mužstvo české národnosti. Na str. 247 čteme:

„Československá střelecká brigáda, vsunutá mezi obě divise (4. a 6. finskou), měla s počátku vyčkat. Kdyby se podařil útok 4. finské divise, mělo pravé křídlo Čechoslováků vniknout do protivníkovy postavení a zmocnit se výšin jihovýchodně od Jezierzanky. Podobně mělo se chovat levé křídlo brigády, pokud šlo o 6. finskou divisi. Nejprve se mělo útočit na usedlost Cecówka...

Čechoslováci postoupili hluboko do nejbližších postavení 32. a 19. divise, Protnikli ke kopci Jezierzanka. Zatím co se Maďaři 32. divise na svém úseku uzavřeli do boku, severní křídlo 19. divise, prapory plzeňského p. pl. 35, ustoupily značně zpět. Jednotlivé skupiny kladly statečný odpor, jiné povolily, utíkaly zpět a mnoho jich bylo zajato...

Odpovědnost za těžký zpětný úder, který u Zborova utrpěli spojenci (Němci a Rakušané), spočívá určité na obou čes-

kých plucích 35. a 37.... Nepodařilo se však vyšetřováním zjistit, že by byly měly nějaké spojení s československou brigádou, která stála proti nim. Rovněž se dokázalo, že oba pluky s počátku na četných místech kladly odpor. Ten však povolil, jakmile směrem od nepřítele dolehly zvuky rodné řeči a když zjistili, že proti nim jdou jejich vlastní krajané. Nyní se vzdala většina obou pluků bez dalšího odporu útočníkům. Celkově ztratily 1. a 2. července u tří praporů p. pl. 35 činily 59 důstojníků a 1642 mužů, u čtyř praporů p. pl. 75 54 důstojníků a 2321 mužů. Většina bylo zajatých... Legionáři ztratili 159 mrtvých a 1000 raněných; nezanechali žádné zajaté."

Vojensky byl pro Rakousko podle autorů Zborov nepatrnou epizodou. Politicky však to byla osudová událost pro dunajskou monarchii. Spojenci Rakousko-Uherska ztratili tím důvěru v jeho další odolnost. Zpráva o útoku československé brigády byla prý už téhož dne rozhlášena do všech světových stran. Udělaa hluboký dojem na národy, kteří ve věrnosti k státu začali ochabovat. „Armáda dnešní Československé republiky oslavuje den Zborova jako své narozeniny — ne neprávem, poněvadž teprve po této bitvě přestalo Rusko dělat překážky velkorysému vybudování československých legií, jak se o to snažili Masaryk a jeho spolupracovníci."

V tom, co bylo o naší akci u Zborova zde napsáno, je vidět, že autoři pročtli mnoho československé literatury, která se Zborovem obírá. Také náčrt, kterým je výklad bitvy doprovázen, jasně ukazuje, že průlom na nejhlubším místě 11. ruské armády provedla právě československá brigáda.

★

Znovudobytí východní Haliče nebyla operace zvlášť složitá. 19. července mezi Zborovem a Zwyžyní zahájilo přípravu plynem 600 děl a 180 minometů, která trvala 7 hodin a pak vyrazily celkem čtyři divise, které bez nesnází propochovaly skrze všechny ruské posice. Odpor nikdo nekladl. Německé vrchní velitelství na východě zastavilo další postup 2. srpna, když bylo dosaženo řeky Zbruce. Rusové se vzpamatovali a začali se bránit na vlastních hranicích. Proto německé velení nechtělo v ofenzivě pokračovat. Zajato bylo 42.000 Rusů, zachváčeno 257 děl. Z toho je vidět, že Rusové přec jen materiál včas odvezli. Znamenitě se bila reorganisovaná a přeskolená rumunská armáda. Zato, jak autoři uznávají, rakouská armáda ukázala nové trhlíny. Použití jednotek se slovanským muž-

stvem proti Rusům bylo stále obtížnější, čím více rostlo napětí tvnitř monarchie s polovinou slovanského obyvatelstva.

Je zajímavé, že Kerenski zakázal přímo před vyražením, aby ruské síly na rumunské půdě podporovaly ofenzivu Rumunů. Bitva u Marašeři od 22. do 25. července je opravdu slavnou stranou ve válečných dějinách rumunské armády. To byl poslední ofenzivní výbuch dohody na východě. Tato fronta, 1850 km dlouhá, od té chvíle nehrozila ústředním mocnostem žádným nebezpečím vojenským. Rodila jen nebezpečí politické. Propaganda míru a nedůvěry v ruskou zákonnou vládu, kterou šířili Němci a Rakšané, vracela se jako bumerang. Propagačním plynem začala trpět i jejich vlastní vojska.

★

Spojené státy vyhlásily Německu válku 6. dubna 1917. To bylo příkladem pro ostatní, hlavně pro americké státy, a tak před poslední ruskou ofenzivou a naší bitvou u Zborova, koncem června, bylo ve válečném stavu s Německem už 25 států i s Čínou. Vojenský důvělník americké vlády generál Pershing 15. června navštívil Paříž a slíbil, že počínaje 1. červencem 1918 Amerika bude posílat do Evropy celé armády.

Vyhledky byly zlé, hlavně pro Rakousko-Uhersko, které se dusilo v německém spojeneckém objetí. Proto císař Karel začal na vlastní vrub s pokusy o sjednání míru. Tuto kapitolu rakouské úřední dílo projednává velmi podrobně a řekněme i lidsky. Ani v německé branné moci nebylo všechno v pořádku. Právě za ofenzivy, která měla dobýt zpět Haliče, vzplanulo v říšsko-německém námořnictvu povstání. Zakalil se poměr k Polsku, kterému revoluční ruská vláda zaručila samostatnost.

Rakouský ministr zahraničí se snažil ze všech sil ve Francii přiblížit mír, a proto naléhal na Německo, aby změnilo své stanovisko o Alsasku-Lotrinsku, které mělo být vráceno Francii.

Dohodoví státníci pokládali Rakousko-Uhersko za nejslabší článek německého odporu; proto už v prosinci 1916 v Římě Lloyd George navrhol s pomocí spojeneckých sil mocnou ofenzivu na italské frontě proti Rakušanům. Ale i francouzská armáda po marném útoku v Champagni velmi se morálně rozvíklala a nebyla schopna přispět Rusům na pomoc v červenci. Angličané, proti nimž mířil hlavní úder s moře, snažili se, seč byli, proniknout do severozápadní Belgie a zničit základnu, kterou si Němci zřídili pro ponorky v Zeebrügge. Jiné fronty je r. 1917 nezajímaly, a proto byli proti

Lloyd Georgovu plánu ofensivy proti Rakousku. Proto také 22. července spustili hroznou „stodenní bitvu“ flanderskou, podporovanou 2300 děly. Na německé tři sbory se obořilo 14 divísi britských a 1 francouzská. Cadorna, náčelník italského hlavního štábu, obrátil se v té době na Foché s prosbou o střelivo, které už italské armádě zle chybělo.

*

Italové se zatím připravovali k jedenácté ofensivě. R. 1917 to byla ofensiva druhá. Začala 18. srpna. Způsobila také zastavení všech německo-rakouských akcí na východě.

Jedenáctou bitvou Italové především znehodnotili své dělostřelectvo. Nepoužitelných děl bylo 38%. Italské ztráty činily 40 000 mrtvých, 108 000 raněných a 18 000 nezvěstných. Ač kousek území byl získán, urazila italská vojska za dvě leta války jen třetinu cesty na Terst. V červnu 1915 do první bitvy šli Italové s 18 divisemi a 750 děly. Jedenáctou začali 51 divisemi a 5200 děly a minomety. Rakusané za prvního ital. náporu r. 1915 měli 8 divísi a 354 děl. Jedenácté ofensivě čelili už 24 divisemi a 2180 děly a minomety. Měli tedy stále asi polovinu sil i prostředků jako Italové, a přec všechny jejich nároky s úspěchem zastavovali. Převaha obrany nad útokem byla už roku 1917 velmi značná.

Původní Ludendorffův plán (defensíva na sověti a ofensíva na moři) nevedl k cíli, jak se na počátku druhé poloviny roku zřetelně ukazovalo. Vyřazení Ruska však změnilo poměr pozemních sil značně ve prospěch Německa, ale jen do té doby, než dojdou do Evropy armády americké, tedy do léta 1918. Proto nakonec německé hlavní velení souhlasilo s rakouskou ofensivou, která měla Italii na rok 1918 ochromit, italskou frontu značně zkrátit a Rakousko-Uhersko morálně poněkud zvednout a tak jeho samostatné akce mírově utlumit.

Starý plán Conradův spustit ofensivu z Tyrol byl opuštěn. Na východní části italské fronty sálo v létě už 20 rakouských divísi proti 41 divisím italským. Doprava tam byla z týlu snadnější. Bylo třeba posily 20 nových divísi a nejméně 1000 děl. Koncem srpna se obrátil sám císař Karel o tuto pomoc do Německa vlastnoručním dopisem. Nejprve byl odmítnut. Nechtěl totiž, aby Němci zasáhli na italské frontě. Zamýšlel toho vítězství dobýt vlastními vojsky, která potřeboval uvolnit na východě, kde Němci měli převzít asi polovinu dosavadní rakouské fronty. Když císař Karel byl získán pro německou pomoc na italské frontě, Němci slíbili jen 6 divísi a řadu praporů

s četným dělostřelectvem a letectvem. Operaci připravil říšsko-německý generál v. Below. Podle jeho směrnic, jak autoři úředního díla rakouského přiznávají, připravila se a také provedla celá operace.

*

Nástup proti Italii si vyžádal v plánu 1900 vlaků. Ve skutečnosti během měsíce, co se daly přípravy, odejelo na východní úsek italské fronty 2400 vojenských vlaků se 100 000 vagony. Výkon železnice byl při tom 120 vlaků denně, tedy stejné tempo jako za nástupu proti Rusku do Haliče na počátku války. Tentokrát však většinu parku potřebovalo dělostřelectvo. Dělostřelectvo bylo rozmnoženo o 1500 kusů; z toho Němci dodali 460 děl a 216 minometů. V den útoku mezi Rombonem a mořem měli Rakusané a Němci v postavení 3540 děl a 78 minometných baterií. Jen rakouské střelivo si vyžádalo 2000 vagonů. Pro lehké dělo bylo přiděleno na severním úderném křídle 1000 ran, pro hrubou houfnici 800 ran, 500 ran pro 10,5 cm dělo a 200 ran na moždíř 30,5 cm.

Italové r. 1917 od května do září ztratili 720 000 mužů, počítaje v to nemocné. Proto Cadorna prohlásil spojencům, že svůj závazek veliké ofensivy italská armáda splnila jedenáctou ofensivou a že se pro letošek musí spokojit s obranou, zvláště když Rakusané stále dostávají posily. Čekal dokonce rakouskou ofensivu, ale spojenci v ní nevěřili. Proto také odvolal z italské armády svých 200 těžkých děl. Italské velení, jak se později ukázalo, bylo celkem dobře informováno, jak o době, tak o těžišti rakousko-německé ofensivy.

Dvanáctá bitva na Soči vzplanula 24. října. Během čtyř dnů přinesla rozhodnutí. Co později následovalo, bylo jen využitím tohoto úspěchu. Večer čtvrtého dne Italové na úseku 160 km byli už na plném ústupu. Italská 2. armáda byla dokonale potřena. Jen na zajatcích ztratili Italové za ty čtyři dny 60 000 mužů a vedle toho 500 děl. Území, které Italové během jedenácti bitev získali a které je stálo 300 000 mrtvých a 740 000 raněných, bylo ztraceno. Za 2 1/2 roku v místě největšího úspěchu postoupili celkem jen o 12 km. Vymstilo se na nich také, že stále měnili vyšší velitele. Tak p. pl. 144 měl od počátku války v říjnu 1917 svého jedenáctýřicátého velitele. Během posledních 10 měsíců bylo vyměněno 24 velitelů sborů. Do října 1917 italské velení sesadilo celkem 307 generálů a plukovníků. Nikdo neměl odvalu převzít odpovědnost. Trpěliví nahrazovali energické.

*

Druhá bitva mezi 28. říjnem a 1. listopadem u Codrojo-Latisany představovala vlastně běh k Tagliamentu, za kterého jen německá 14. armáda zajala kolem 200 000 Itálů. Celkem bylo ukořistěno 1700 děl. Rakouská 50. divise sama zajala 25 000 mužů a 120 děl. Bylo vidět, že se Italové nezastaví až na Píavě. Už 3. října však generál Ludendorff vzkázal rakouskému vrchnímu velení, že ofensivu pouští jen k Píavě a pak je německé trupy z Benátska vezme, jestliže italská západní spojení nepošlou do severní Italie více než 8 až 10 divisí. Při této příležitosti se Ludendorff po prvé zmínil, že německé vrchní velení chystá na jaro 1918 velikou operaci na západě, kde bude potřebovat většiny německých sil a kde „účast c. a k. divisí bude vítána, dělostřelectvo ovšem především.“

Zatím v Italii 8. listopadu došlo k změně Cadorny divisním gen. Diazem, který velel XXIII. sboru. Fronta se tu zkrátila o 220 km a ani na zbývajících 130 km italské zbytky vojsk nestačily. Spojenci nabízeli pomoc 12 divisí, Diaz chtěl 20. Nakonec přišlo do Italie 6 francouzských a 5 britských divisí.

V literatuře se často dává otázka, zda by další ofensiva proti Italům nebyla vedla k podobnému zhroucení státu, jakému došlo v Rusku. Posily poslané západními spojení Italii by si byly vynutily také posílení útočných vojsk rakousko-německých. Poněvadž Rakušané už nemohli z východu nic do severní Italie přesunout, znamenalo to, že tyto posily pro další ofensivu musili poskytnout Němci a ti, jak víme, už se připravovali k velké jarní ofenzivě ve Francii.

Italské ztráty v době od 24. října do 10. listopadu činily 10 000 mrtvých, 30 000 raněných a 293 000 zajatých. Mimo to celá Italie byla zaplavena rozprchlými vojáky, jejichž počet se odhadoval na 350 000. Podle úředních cifer italských do 20. listopadu ztratila italská fronta na 800 000 mužů, 3 150 děl, 1 730 minometů, ze 7 000 děl a 2 400 minometů, které měla italská armáda počátkem října 1917. Vedle toho přišla o 300 000 pušek a 3 000 kulometů.

Rakušané s Němci za této ofensivy ztratili zhruba 70 000 mužů, tedy právě desetinu toho co Italové. Do konce roku se ital. velení podařilo do pole vyslat na doplnění počtů 600 000 mužů; z toho bylo na 300 000 těch, kteří se po celé zemi rozběhli a které bylo nejprve třeba soustředit do zvláštních táborů. Italský průmysl se zatím staral o náhradu ztracených zbraní.

★

V té době se schylovalo k likvidaci východní fronty i po stránce vojenské. 17.

prosince bylo podepsáno příměří s ruskými bolševiky v Brestu Litevském. Ruský vrchní velitel na rumunské frontě, který bolševickou vládu neuznával, gen. Ščerbačev, rozhodl se sjednat na svůj vrub s Němci příměří a k němu se pak chtěl nechtěl musili přidat také Rumuni. Jednání začalo 5. prosince a 9. bylo už příměří podepsáno.

Tato porážka Dohody na východě byla provázena německou porážkou na moři. Bezohledná ponorková válka selhala. Proti německým ponorkám Angličané postavili armádu 200 000 mužů na tisícerech plavidlech; jen miny lovalo 3200 plavidel s 25 000 muži.

Velmi zle bylo v Turecku, kam Němci poslali počátkem prosince gen. v. Seeckta, aby reorganisoval tureckou armádu. Turecko s malými přestávkami vlastně válčilo už od r. 1911 (s Itálií a balkánskými státy před válkou světovou). V Palestině stál britský generál Allenby s 200 000 mužů, proti kterému gen. Falkenhayn soustřeďoval vše, co se v Turecku k boji ještě hodilo. Většina divisí byla tam vlastně jen na papíře. Mužstvo se vypařilo desertci. Celkem turecko-německé síly poukaly v Malé Asii asi 10 britských divisí.

V Německu to začínalo v širokých masách vřít. „Tělo, jež představoval německý národ, upadlo do povážlivé sociální horečky, v habsburské monarchii se k tomu přidalo ještě nacionální chvění, které nebylo už cítit jen pod povrchem. Blížila se chvíle rozhodné krise, kterou naděje na úspěšnou jarní ofensivu oddalovaly, ale neodklidily.“

★

Velmi pečlivá jsou statistická data o živění války, o doplňování sil jednotek a materiálu. Od Rakousko-Uherska jsme po převratu zdědili přes 70% válečného průmyslu. Ze statistických dat vyplývá, že rakousko-uherský průmysl dával asi 1/4 výkonu průmyslu německého, odečteme-li ty výrobny, které Němci získali na území Francie, Belgie a Ruska.

Od r. 1916 při každé operační kalkulaci se už počítalo s možností doplňování a hleděly se podnikat jen takové akce, jež by nekončily rušením některých jednotek, pro něž by mohlo chybět doplňování. Podobně bylo s materiálem. Nezačala se už žádná operace, která by nebyla i po materiální stránce bohatě vybavena. Vzorem je tu dotace střeliva pro dvanáctou bitvu na jihozápadní frontě.

Všechny číslice i úvahy německého vrchního velení na počátku r. 1917 ukazovaly, že další boj už je marný, že na sou-

ši není co získat. Kdyby se bylo Rusko nerozložilo, letní spojenecká ofensiva mohla skončit úplným zhroucením Rakousko-Uherska. Proto všechno Conradovo plánování vypadalo žalostně tvrdohlavě. Proto také to německé přísné oko nad každým podezřelým pohybem rakouského hlavního štábu a v rakouské politice.

Jako rozklad Ruska oddálil rakousko-uherskou katastrofu, tak také výsledek dvanácté bitvy s Itálií vzbudil v německém vrchním velení poněkud optimistické představy o možnostech jarní ofensivy ve Francii, kde pro Angličany mělo být Píavou severofrancouzské pobřeží.

*

Pro operátora, který má pracovat ve středoevropských možnostech a ve zdejším polohorském terénu, rakousko-italské operace r. 1917 jsou velmi poučné, jak po stránce technické, tak morální. Boje na západní frontě byly už příliš přesyceny materiálem, byly příliš složité v svých přípravách a provádění. Od r. 1917 uplynulo přes 20 let, ale v pozemním zápolení, jaké vidíme na příklad ve Španělsku, kde je terén podobný terénu z rakousko-italského pohraničí, stále hlavní úkol připadá pěchotě a ta je tím kvalitnější, čím méně se bojí dělostřelectva a čím lépe zachází s kulometem.

O tom, jak boj nakonec dopadne, nerozhodují počty zasazené pěchoty, která se bije do konce. Cifry zajatých v poměru k mrtvým a raněným ukazují kvalitu pěchoty, která drží terén a dobývá ho. Výstražnou řečí hovořilo 1.500.000 Rakušanů zajatých do konce r. 1916. Z těch se dala postavit právě taková armáda jakou vysílali Italové r. 1917 proti Rakousko-Uhersku.

A tu jsme u ideové stránky každého zápasu, která znamená posílení nebo oslabení branné síly občanů. Rakousko-Uhersko dělalo špatnou politiku vnitřní a katastrofální politiku zahraniční. Nemožnou vnitřní situaci chtělo likvidovat vítěznou válkou. K vítězné válce však potřebovalo morálně pevné vojáky a v tom byla hlavní překážkou špatná vnitřní politika. Z tohoto uzavřeného kruhu nebylo východiska. Conrad představoval tu kombiná-

tora operačních možností, kterým chyběl potřebný morální kapitál. Zkáza klepala na dveře, fronty jako hráze povolovaly pod náporom povodně nepřátelských jednotek, ale umíněný theoretik stále snoval nové plány, stále počítal a kombinoval se strategickými papíry, které zatím neobyčejně klesly na bitevní burse.

*

R. 1917 loď zvaná Rakousko-Uhersko nemohla už vojensky s místa. Státní stroj musil pohánět čerpadla místo šroubu. Náčelník rakousko-uherského hlavního štábu Conrad však stále hloubal nad mapami oceánů a snil o dalekých březích, kam slavně se svým plavidlem ještě dopluje.

Jediná pozitivní věc, která se v Rakousku vojensky udělala r. 1917, bylo právě odstranění Conrada, který za dva a půl roku války dokonale opotřeboval nástroj, jaký představovala rakousko-uherská branná moc. Se dřevem zacházel jako s železem.

E. R. M.

Siegfried Mette: Vom Geist deutscher Feldherren, Genie und Technik 1800—1918 (Duch německých vojevůdců, genius a technika 1800—1918). S předmluvou plukovníka, sborového velitele Ulricha Willeho. Vydala Scientia A. G. Zürich, 1938, stran 296.

Ve švýcarsku vydaná kniha, podávající rozsáhlý rozbor vojevůdcovského myšlení velkých německých strategů 19. a 20. století. Kniha je velmi bohatá na materiál a což je u ní pozoruhodné, jednotlivé kapitoly jsou na konci opatřeny seznamem a komentářem o spisech, které nezastávají stanovisko úplně shodné s autorovým. Není možno v tomto krátkém článku podat výťah z myšlenek autorových pro jejich obsáhlost, můžeme však knihu doporučit k prostudování všem vyšším velitelům, vojenským historikům a vůbec všem, kdož se zajímají o vývoj strategie s vyššího hlediska. Podány jsou rozbor vojevůdcovské osobnosti Scharnhorstovy, Clausewitzovy, Moltkeho, Schlieffenovy a konečně přehled základních strategických problémů nejnovějších ze světové války.

žčk.